

Algunes característiques del terme de Torroella

Per un reial decret publicat el 30 d'agost del 1889, el Govern espanyol ordenava als Ajuntaments ubicats dins el seu territori, que mentre no es realitzessin els atermenaments dels municipis per organismes oficials dependents de l'Estat que per a aquest fi es designessin, les Corporacions municipals s'havien d'encarregar de fixar les línies de separació de llur jurisdicció d'acord amb les entitats municipals confrontants, al temps que documentalment, mitjançant l'aixecament d'actes, hom havia de descriure les fites i accidents que determinessin clarament els límits territorials de llurs circumscripcions.

Per tal de donar compliment al que l'esmentada disposició ordenava, la Corporació municipal de Torroella va procedir a nomenar una Comissió integrada pel batlle Isidre Torres, el síndic Joan Duran Mascarós, i el mestre d'obres Pere Creixell, aquest en qualitat de tècnic assessor. A les set del matí del 18 d'octubre de l'any esmentat, la Comissió torroellenca va procedir a posar-se en contacte amb el representant del municipi de L'Escala, Francesc Pellissè, qui havia d'intervenir en aquest afer.

De comú acord, van començar les operacions: reconegueren com a primer molló de Torroella el que corresponia al n.º 35 de L'Escala, el qual es troba situat a la falda sud-oest de la muntanya de Montgó, al nord de la platja del mateix nom, en un roquerar conegut per Port del Rei i a quinze metres del mar. Les dues comissions van prosseguir les operacions fins a arribar al terme de Bellcaire. Arribats a aquest lloc, el representant de L'Escala fou substituït pel delegat de Bellcaire, Josep Camps. Així van anar seguint les operacions. Com a representant d'Ullà va fer-hi cap en Felis Payet; va seguir per Gualta, el batlle d'aquella població, Josep Casadellà; pel terme de Fontanilles va fer-ho en Meliton Bataller, i per Pals, en Josep Tauler. Signades les actes pels corresponents representants de cada municipi, la darrera, que correspon a Pals, fou firmada pel secretari accidental de Torroella, Sebastià Tauler, duu la data del 23 de març del 1890. Segons descriu l'acta, la darrera fita reconeguda amb Pals dista del marge dret del Ter, 1.500 metres. Aquest molló està constituït per un prisma de secció rectangular, de pedra picada, d'uns quatre pams d'alçària; en la cara que mira al nord duu gravat

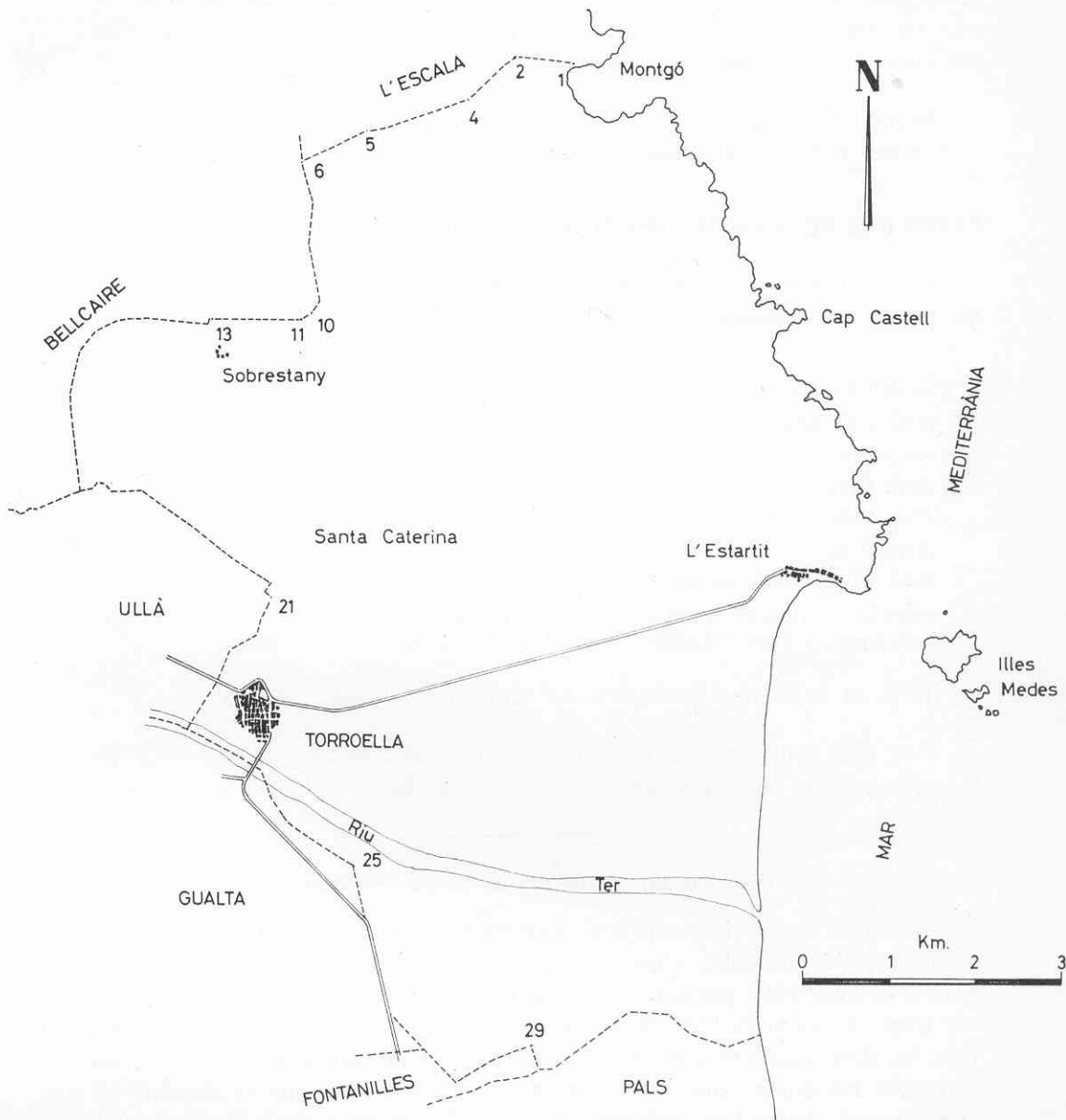
l'escut de Torroella, a sota hi ha el n.º 34, la cara que dóna a Pals diu: Pals, 1, es troba fixat en terreny sorrencós. L'acta referida diu que el Ter té una amplada de 360 metres. També s'hi fa constar que la distància del marge esquerre del Ter fins al Tervell, és de 2.340 metres, i que d'ací al centre del «vecindario de Estartit» on acaba la platja i comencen «las escolleras», hi ha 1.200 metres. D'aquesta manera, des del molló n.º 34, darrer que hem esmentat, fins a la riba de l'Estartit, la Comissió hi troba una distància de 5.410 metres. Les darreres actes de Torroella que es van aixecant, vénen signades per Joan Destor o bé per Isidre Torres com a president, pel síndic Joan Duran i pel mateix assessor, Pere Creixell.

La delimitació no s'atura pas a l'Estartit; va seguint per la costa abrupta, fixant la fita n.º 35 al cap de la Barra, a 750 metres al nord-est de la riba esmentada (1).

De la riba de l'Estartit a la fita n.º 1 de Torroella (35 de L'Escala), van calcular-hi 9.680 metres. Amb aquesta darrera ressenya resta clos l'itinerari que per a la delimitació del terme següen els comissionats de Torroella.

Tot el litoral de Torroella amidat per la Comissió esmentada, dóna un total de 15.090 metres; nosaltres, en un darrer càlcul fet per a consignar-lo en el llibre de l'Estartit i les Medes, n'hi trobem ben a prop de 16.000, com que no és possible de fixar amb exactitud l'extensió de la munió d'inflexions que ofereix la costa rocosa que agafa de l'Estartit a Montgó, podem, sense gaire error, deixar-ho en 15.500 metres de promig; si a aquesta quantitat hi afegim el perímetre de les Medes (la Meda Gran, 2.170 metres; l'Illa Petita, 1.140, 225 pels Tascons Grossos, 240 pel Carai Bernat i 500 pels altres illots dels voltants de la Meda i de la costa, que fan un total de 4.275 metres), ens donarà pel terme de Torroella una llargada total de litoral de 19.775 metres, la qual cosa fa del nostre terme el primer en extensió marítima de tots els de les terres gironines i barcelonines

(1) Ens cal fer notar que considerem com a cosa fora de to, que tota l'extensió de la platja, compresa des de la costa de Begur, on comença el terme de Pals, fins arribar a les primeres cases del casc antic de l'Estartit, vingui escrita en els documents oficials amb el nom de *Platja de Pals*; com que el que es diu oficialment, estigui bé o malament, hom acostuma a transcriure-ho com a bo, aquest error es ve repetint en tots els documents i plans que fan referència a aquest tros de costa; àdhuc l'escriptor Josep Pla, home ben coneixedor d'aquesta terra, en el seu llibre «Guía de la Costa Brava», edició castellana del març del 1955, al peu de la il·lustració que figura a la pàgina 299, diu: «En las primeras casas de l'Estartit termina la *Platja de Pals*». Si tenim en compte que la major extensió d'aquesta platja, 5.410 metres, jurisdiccionalment correspon a Torroella, i que al terme de Pals només n'hi toquen 3.030, d'un total de 8.400, no comprenem perquè hom ve anomenant «Platja de Pals» a tota l'extensió sorrenca que comença al peu de la costa de Begur i acaba al mig de l'Estartit, platja la més llarga de tot el Baix Empordà; lloc utilitzat gairebé exclusivament i des de temps immemorial, pels pescadors de l'Estartit. Pals és un poble eminentment terrassà. ¿No podrien els representants de la nostra vila fer les gestions que calguin prop de l'Institut Nacional d'Estadística perquè sigui rectificada aquesta anomalia? A cadascú el que li pertoqui.

Plànol del terme de Torroella.
 Autor: Josep Pascual.

i el tercer de tot Catalunya, només superat pel de Tortosa, que amb el Port del Fangal, l'illa de Buda i tots altres accidents que envolten les goles de l'Ebre, compta amb una llargada de litoral de més de quaranta quilòmetres. Altre tros de costa que supera en llargària a la de Torroella és el de Sant Carles de la Ràpita, per causa de tenir dins la seva jurisdicció la península de La Banya, que pel costat de llevant empara el Port dels Alfacs.

Segueix en longitud a la costa de Torroella, la de Sitges, que en caure dins el seu terme tot el litoral del massís de Garraf, arriba als 17.500 metres.

DADES QUE ACOMPANYEN LES ACTES DE DELIMITACIÓ DEL TERME

Els documents que formen part de la delimitació del terme de Torroella, detallen així les longituds confrontants amb cada un dels termes veïns i amb el mar:

Amb L'Escala	3.413 metres
Amb Bellcaire	6.431 »
Amb Ullà	4.922 »
Amb Gualta	4.735 »
Amb Fontanilles	1.799 »
Amb Pals	2.983 »
Amb el mar, tros de platja	5.410 »
Amb la costa rocosa, de les ribes de l'Estartit a la fita número 1 de L'Escala	9.680 »
Total de la longitud perimetral del terme de Torroella	39.373 »

Fins aquí tenim descrita succintament la primera delimitació del terme de Torroella amb els municipis confrontants i amb el mar.

—————::—————

Extensió superficial del terme de Torroella

Emmarcat dins la línia poligonal descrita com a separació dels termes confrontants, el de Torroella, segons les medicions cadastrals efectuades durant la desena de l'any 1950, pel que fa a la part continental té una extensió de 6.613 hectàrees, de les quals hom considera 6.376 com de producció agrícola i forestal (s'inclou dins la part forestal el bosc alt i baix, erms permanents i rocam), les altres 237 hectàrees vénen classificades com a superfícies que es descompten com a completament improductives, pel motiu d'ésser ocupades pels cascs dels nuclis urbans (2), rius, torrents, recs públics i vials de comunicació. Els terrenys

(2) La superfície classificada com a urbana no podem pas considerar-la estàtica, tota vegada que varia a mida que apareixen noves edificacions pel voltant dels nuclis urbans principals, així com urbanitzacions que contínuament sorgeixen dins la zona que venia considerant-se com a rústica.

considerats com a agrícolament aprofitables resten repartits en 3.394 parcel·les distribuïdes en els trenta polígons en que hom ha dividit el terme.

Si a la superfície que hem considerat com a continental hi afegim altres 23 hectàrees insulars ocupades per l'arxipèlag de les Medes i d'altres illots que es troben fisonant la costa, ens donarà una extensió de 6.636 hectàrees per al terme de Torroella, de la qual cosa resulta que el nostre municipi és el tercer en extensió, dels 43 compresos en la comarca del Baix Empordà (3); els altres dos amb major superfície són Cruïlles amb 7.113 Hees. i Santa Cristina d'Aro amb 6.777; el primer és el més extens de tot el Baix Empordà a causa d'incloure dins el seu territori bona part de la serra de les Gavarres, cosa que també passa al terme de Sta. Cristina. Dels 71 municipis de l'Alt Empordà amb més extensió que Torroella, només en trobem dos: el d'Albanyà, que amb la recent agregació de Bassegoda passa a ésser el tercer amb territori més gran dins les terres gironines, puix compta amb 9.334 hectàrees per a 189 habitants, i el de Massanet de Cabrenys que inclou 67,46 quilòmetres quadrats i menys de 1.000 habitants, fronterers amb França els dos, per la qual cosa tenen dintre el seu terme molt de terreny pertanyent a la serralada pirinenca.

També Torroella deu gran part de la seva extensió a la serra del Montgrí, terreny en bona part d'escassa o nul·la producció.

————— :: —————

Emplaçament del terme de Torroella i Coordenades Geogràfiques

Es troba el nostre terme ubicat a la comarca del Baix Empordà, dins la regió segona (4). És el situat més al nord d'aquesta comarca. El costat que limita amb L'Escala el separa de la comarca alt-empordanesa. També és el més oriental de la comarca on es troba ubicat. Si deixem les Medes, el punt situat més a l'est del nostre terme cau a l'extrem de la Punta de les Salines, el meridià que passa per aquest lloc, referit al centre de la rotonda de l'Observatori astronòmic de Madrid (secció de l'Institut Geogràfic i Catastral), es troba a 6° 54' 3"; el punt més occidental del terme cau al límit amb Bellcaire, a uns 25 metres al sud del barri de l'Ovelleria (Bolleria, vulgarment) correspon al meridià 6° 47' 15" amb relació al mateix origen, i, com és natural, a l'est del que hem considerat com a punt zero. La distància màxima de llevant a ponent del terme, reduïda a l'horitzó (Punta de les Salines al lloc que hem dit al peu de Bellcaire), és 9.600 metres. Els punts extrems nord-sud, els quals corresponen on la línia terminal de L'Es-

(3) El nombre de 43 municipis que hem assignat a la nostra comarca, és el fixat pel Servei d'Estadística de la Generalitat en el Cens de Població de Catalunya confeccionat l'any 1936. Així mateix, assigna 71 municipis a l'Alt Empordà. El cens corresponent a l'any 1970, confeccionat per l'Institut Nacional d'Estadística de l'Estat espanyol, dona 34 municipis al partit de La Bisbal i 63 al de Figueres.

(4) Divisió efectuada pel Departament de Presidència de la Generalitat l'any 1936, quan n'era Conseller Primer l'actual President, honorable Sr. Josep Tarradellas i Joan.

cala passa a prop del mas conegut per can Jepot, i pel costat de migdia al que més s'apropa al mas Gelabert (terme de Pals), disten 11.800 metres. El paral·lel sud que passa per aquest darrer lloc, és el de $42^{\circ} 0' 14''$, el del punt nord, és el $42^{\circ} 6' 30''$, ambdós, naturalment, al nord de l'Equador.

Les coordenades de situació de l'església de Torroella, punt considerat d'arreu com el més visible de la població, són $42^{\circ} 2' 35''$ de latitud nord i $6^{\circ} 48' 50''$ a l'est de Madrid; l'altitud sobre el nivell del mar, és de 31 metres; tot això ens dóna una diferència horària oriental amb el meridià de Greenwich (zero internacional per al nostre hemisferi), de 12 minuts i 14 segons de temps. La declinació magnètica per a Torroella, amb referència al primer de gener de l'any 1977, és de $3^{\circ} 48'$ oest, amb una variació anual de 5 minuts cap a l'est.

Punts Geodèsics situats dintre el Terme

Pel motiu de trobar-se ubicats dins el terme de Torroella uns llocs amb unes elevacions com no n'hi ha d'altres al mig de la plana de l'Empordà, el servei de Geodèsia de l'Institut Geogràfic i Cadastral de l'Estat espanyol, per a la confecció del mapa d'Espanya i com enllaç amb altres punts que al seu torn uneixen amb alguns d'internacionals, ha fixat dins el nostre terme, i en les seves altures més sobresortints, uns punts geodèsics permanents que formen part del canemàs que cobreix la Península Ibèrica. En el punt culminant de la muntanya d'Ullà, i fent al mateix temps de fita de terme entre el d'aquest municipi i el de Torroella, hi ha un vèrtex geodèsic de primer ordre. Fou escollit aquest lloc, que assoleix una alçària de 301 metres, per ésser el que ofereix més visualitat sobre la plana empordanesa. Encara que tant el Montplà com el cim del Montgrí tinguin una altura que sobrepassa la de la muntanya esmentada, d'altres dificultats impediren que hom fixés el vèrtex referit en qualque d'aquests cims. Dins el terme de Torroella tenim encara altres tres punts escollits com a vèrtex de segon ordre: Roca Maura, pic el més allewantat de tota la serralada montgrinenca, amb 226 metres d'alçària i amb molta proximitat al mar; altre punt és el situat en el parallamps de la farola vella de la Meda Gran, lloc que encara que només té una alçària de 78 metres, pel seu isolament i avançada al mar, assoleix una visualitat esplèndida sobre la costa del cap de Begur al cap de Creus, a totes les Gavarres, Rocacorba, la muntanya del Far i fins el Montseny, etc., etc. Altre vèrtex de triangulació resta fixat, com en totes les poblacions, en la creu del campanar de l'església parroquial, la qual cosa permet situar exactament els respectius nuclis urbans.

MARCEL·LÍ AUDIVERT

(Extret del llibre, en preparació, del mateix autor:
«Torroella i el seu terme».)